Митро латав жіночі чоботи. Не латав, а зчіплював докупи. Гріх би було давати таке дрантя до шевця, та й за грейцір скупо. А жінка боса-босіська, води внести до хати не було в чім. Тому Митро вже від ранку взявся до чобіт. Сидів коло лави проти вікна, обклався старим шкураттям, воскував нитки на дратву і бісився, як пес.

— Бігме, кину в піч, шпурну у вогонь та й збудуси! Шкіра здривіла, нитки не прімкнеш, бо прірвеси — вікинь на гній та й плюнь — та й вже!

Приговорюючи до чобіт. Митро все-таки з великою старанністю їх латав. Що провів нитку крізь шкіру, то все неспокійно оглядав, чи не прірвалася. Через те робота йшла пиняво, і Митро сердився.

— Залізо не шкіра та й зшуровуєси, що то говорити? Вже штири роки як куплені, бо штири вже цеї осені, та вже їм чєс. Але ще цу зиму мусі служити, хоть би там не знати що.

І літав, і бісився, і сто разів хотів кидати у піч або на гній.

Митриха сиділа на припічку і латала дранки.

— Порозпадалиси на січку. Колопеньок не посієш, бо треба їсти, полотенца не купиш, бо грейціря нема,— прийде до такого, що мемо голі ходити. Залатай в однім місці, то просічеси в другім. Якби ще не прав, то, може би, не так дерлиси. Вже я їх і не перу як варт, але павутина все павутинові Бог знає, як їх латати, з котрого боку братиси до них?

З отакими гадками сиділа Митриха над купою дрантя. Мізерне її лице пильно вдивлювалося в подерті сорочки і було безрадне. Грубе, пороздиране полотно із затертими червоними вишивками подобало на одіж жовнярів із війни. А вона, як бідна милосердна сестра, з сумом і резиґнацією хоч чим-тим хотіла помогти нещасливим раненим.

— Та ще зиму якось переходимо, але літо, то вже бог знає.

І водила сивою ниткою довкола латок, і думала над сірим життям своїм.

На печі лежала Митрова мама. Дрібка жінки — завбільшки десятилітньої дитини. Кашляла, не переставала.

— Божечку, божечку, найди мені смерті, най я так гіренько не валєюси! Вже-м, відай, спокутувала усі гріхи, що-м нагрішила... Десь умирають такі, що лиш би їм бути, покидають добро і маєтки, а я як отот твердий камінь, що го ніхто не годен роздавити. Боже, боже, ба за що ні так тєжко караєш?

І розпукалася від кашлю.

Коло баби сиділи діти. Як баба синіла і заходилася від кашлю, то вони всі дивилися на бабу цікавими очима і все показували пальцями на бабу та говорили: "Аді, аді, баба вже умирають". А як баба відкашлялася, то все говорила до них: "Де, де, дітоньки, моя смерть забула за мене".

Але Митрові вже остогидло борикатися із здривілими чобітьми. Шпурнув під лаву та й почав сваритися.

— Коби-м вам на смерть лагодив, то би ми легше було. Ані вбути, ані вгорнути, ані нагодувати — таки нічо не мож настарчити. Ходіть-ко трохи босі, та, може, вас борше повіхаплює.

Сів коло стола.

— Та, може би-с, дала ми що їсти, ґаздине моя. Таже знаєш, що-м ще сегодні нічо у роті не мав. Митриха встала з припічка і подала йому бараболю. Була застрашена, як вівця.

Митро лупив бараболю, мачав у сіль і гриз хліб.

— Вже ти мене годуєш... Але я тебе так нагодую, що здохнеш, так я тебе нагодую. Коби якого борщику, або бевки, або дідька рогатого абощо... Тицьне тобі барабулю — та й дависи! Я вже не годен ноги за собов волочити!

— А що ж вона тобі, синку, зварить? Олію нема, муки нема, та що вона тобі зварить?

— Ваше, мамо, говорене скінчилоси. Сидіть собі на печі та кашляйте. Маєтків від вас не посів-єм, волів і коров не забрав-єм, та й сидіть собі тихонько. Або ліпше собі погадайте, чим я вас буду ховати? Чекаєте тої смерті, як каня дощу, все: "Божечку, божечку, найди мені смерть",— а то все на мою голову...

Баба хотіла заплакати, але закашлялася.

— Бігме, оглухну,— казав Митро.

— Мой, ти, шибенику, чого ти чіпаєшси грєдок, хочеш горшки побити? Та коби-с вже зачепивси навіки...

І почав бити хлопця.

Діти заверещали, баба не переставала кашляти.

— Та на цу хату птах би не сів,— говорив Митро.

— Але чого ти до дітий прискіпавси, а вони що винні, що чоботи здривіли?

— Ти, суко, поналіплювала-с їх, та поначинювала, та ще гавкаєш за ними? Я вас усіх поріжу...

Підняв чобіт з-під лави і почав ним жінку бити. Врешті затягнув на себе кожушину та й виходив із хати.

— Аби я не діждав вертатиси до цеї хати,— сказав уже на порозі.

— Йди, йди, слухай за Канаду; гадаєш, що я піду з дітьми десь на край світа?..— навздогін сказала йому жінка.

***

Митриха топила в печі. Диму напхалося повна хата, і вона все втирала сльози. Дим очі виїдав.

Баба на печі стогнала.

— Коби-то літо. Порозходили би си по роботі та й би не гризлиси накупі. Сонечко би порозводило геть по полю. А так пекло у хаті. Боже, боже, не тримай ні більше на світі, бо видиш, що нема як жити...

Діти бігали по хаті. Але як хто здубонів у сінях, то вони тікали на піч д' бабі. Тоді тварі їх робилися помучені і пригноблені. Все удавали спокійних, бо боялися, аби тато не бив. Але як до хати не входив тато, то вони знов злізали з печі, аби гарцювати по землі.

Так голуби спускаються цілим стадом на тік. А як мужик рипне хатніми дверми, то вони покидають зерно і, перепуджені, злітають під небо.